Redaktionen har fået forfatternes tilladelse til at bringe denne foreløbige redegørelse i forkortet udgave – ikke mindst for at rejse debat om dette centrale grønlandske problemområde. Redegørelsen er allerede sendt til en række grønlandske og danske implicerede instanser.

Afvigeren og tolerancen

Foreløbige resultater af igangværende undersøgelser af kriminalforsorgen og det grønlandske samfund

Af Guldborg Chemnitz og Verner Goldschmidt

Vi skal her kort gøre rede for nogle af de foreløbige resultater af de igangværende undersøgelser af kriminalforsorgen og det grønlandske samfund. Yderligere vil vi pege på nogle af de praktiske muligheder for planlægning og beslutning, som undersøgelsen allerede på dens nuværende foreløbige stadium indicerer.

Undersøgelsens formål er at forsøge en klarlæggelse af, i hvilket omfang det grønlandske samfund og dets institutioner accepterer (tolererer) gennemførte, igangværende og planlagte kriminalpolitiske reformer. Interessen knyttes i særlig grad til de former for kriminalforsorg, som er karakteristisk for den grønlandske kriminallov.

I denne redegørelse er der dog alene tale om den del af undersøgelsen, som vedrører Anstalten for domfældte i Godthåb og bysamfundets holdninger dertil.

Vi vil her specielt beskæftige os med de dele af undersøgelsen, der omhandler 1) offentlige institutioners holdning til anstalten og de domfældte og 2) forskellige befolkningsgruppers og pressens holdning til anstalten og de domfældte.

Inden for de forskellige sektorer af det grønlandske bysamfund forsøger vi at rette lyset mod arten af og grænserne for tolerancen over for såvel lovovertrædere som den måde, hvorpå de behandles i den åbne anstalt.

Det foreløbige billede af tolerancemønsteret tyder på, at man selv i et urbaniseret område som Godthåb har bevaret den meget vide tolerance over for folk, der har begået de alvorligste lovovertrædelser, og den kriminalforsorg i frihed, som de underlægges.

Undersøgelsen tyder imidlertid samtidig på, at der er bestemte begrænsninger i denne tolerance navnlig inden for tre områder: Den kommunale sektor, beskæftigelsessektoren samt retshåndhævelses- og foranstaltningsfuldbyrdelsessektoren.

Inden for kriminalforsorgen og blandt personalet på anstalten er der en temmelig stor tilslutning til kriminallovens principper om individualisering og resocialisering. Tolerancen over for de indsatte og deres relativt store bevægelsesfrihed har imidlertid *praktiske græn-*

ser, som navnlig hænger sammen med vanskelighederne ved at skulle kontrollere mange meget forskelligartede domfældte, som bor tæt sammen med relativt begrænsede pladsforhold.

På private og offentlige arbejdspladser, der beskæftiger domfældte fra anstalten, findes, hvad man kunne kalde en vid *aktiv tolerance* over for såvel lovovertræderne som den måde, hvorpå de i praksis behandles. Der kan derimod spores en noget mindre positiv holdning til kriminallovens og kriminalforsorgens grundlæggende idéer og principper. Det afgørende er imidlertid, at man på arbejdspladserne giver udtryk for betydelig interesse for og også faktisk gør en indsats for samarbejde med domfældte på lige fod med andre ansatte.

Inden for den kommunalpolitiske sektor synes tolerancegrænsen at være nået i den forstand, at man er på vagt over for en udvidelse af kriminalforsorgens lokale kapacitet, dels fordi man er af den opfattelse, at løsladte fra anstalten belaster den knappe boligreserve, dels fordi man frygter, at et øget antal domfældte efter løsladelse fra anstalten vil forblive i Godthåb og dermed kunne bidrage til væksten af kriminelle slumkvarterer i byen. Det har ikke ændret modviljen i den kommunalpolitiske holdning, at en del domfældte fra Godthåb bliver placeret andre steder i Grønland under foranstaltningsfuldbyrdelsen, og at der derved sker en vis fordeling af byrderne mellem kommunerne og en mindre aflastning af Godthåb kommune.

Inden for arbejdsformidlingen er tolerancegrænsen afhængig af den almindelige beskæftigelsessituation. Den er højest i perioder med begrænset arbejdsløshed, men falder i arbejdsløshedsperioder, i hvilken forbindelse det skal nævnes, at arbejdsgiverne er tilbøjelige til at foretrække domfældte fra anstalten på bekostning af de iøvrigt eksisterende arbejderreserver. Med den nedgang, der i 1973 har været inden for bygge- og anlægsvirksomheden og den deraf følgende voksende arbejdsløshed, vil der være stigende vanskeligheder med at få domfældte fra anstalten beskæftiget på arbejdspladser i bysamfundet.

Befolkningens og pressens holdning til de domfældte og til anstalten såvel som til kriminalitetsproblemet som helhed synes i nogen grad præget af *passiv tolerance.* Det betyder, at man i samfundet og i den offentlige nyheds- og meningsformidling ikke beskæftiger sig særlig meget med kriminalitet og kriminalforsorg. Det er navnlig karakteristisk, at man ikke foretager sig noget inden for sagområdet, uanset at man er af den opfattelse, at byens kriminalitetsproblem er alvorligt og belastende.

Den udbredte passive tolerance kan fra en kriminalpolitisk synsvinkel være ugunstig, f. eks. når det drejer sig om udbygning af kriminalforsorg i frihed og den nuværende anstalt. Det alvorligste problem er i så henseende, at passiv tolerance i hvert fald ikke er udtryk for samfundets vilje eller evne til at støtte kriminalforsorgsarbejdet, som næppe kan gennemføres i overensstemmelse med de hidtidige principper uden bred samfundsmæssig opbakning.

Den passive tolerance, som karakteriserer det godthåbske bysamfund og dets presse, kan i hvert fald ikke uden videre

tages som udslag af en positiv holdning til den førte kriminalpolitik. Meget tyder på, at man tværtimod har en tendens til at skyde kriminalitetsproblemerne fra sig. Spørgsmålet er, hvor længe denne tendens vil vare, og hvad der vil ske, når man enten gennem kriminalitetsstigning eller ved en udvidelse af Anstalten for domfældte når til grænsen for denne tolerance. De foreløbigt få tilfælde af selvtægt kan indicere, at tolerancegrænsen allerede er ved at blive overskredet. Man må se i øjnene, at der er en fare for, at den passive tolerance, som kriminalpolitisk er væsensforskellig fra aktiv tolerance, kan blive vendt til aggressivitet mod kriminelle og kriminalforsorg i frihed.

Et vigtigt spørgsmål i de igangværende undersøgelser er, hvorledes en sådan mulig udvikling vil kunne forebygges. Det altoverskyggende problem bliver, hvorledes man fortsat kan bygge på og endog udbygge kriminalforsorg i frihed uden at overskride tolerancegrænsen og dermed fremkalde reaktioner af ovennævnte art. I så henseende er det fra en realistisk synsvinkel vigtigt at holde sig for øje, at tolerancegrænsen inden for den kommunalpolitiske sektor, beskæftigelsessektoren og inden for politi- og anklagemyndighedssektoren allerede er overskredet eller er ved at blive det. Det skal i denne forbindelse bemærkes, at den kommunalpolitiske frygt for dannelsen af kriminelle slumkvarterer i nogen grad deles af myndigheder inden for retshåndhævelses- og foranstaltningsfuldbyrdelsessektoren, hvor man navnlig er belastet af en udbredt ungdomskriminalitet.

Den praktiske opgave må på den foreliggende baggrund være at udbygge og ændre kriminalforsorgen på en sådan måde, at man ikke blot undgår at overskride tolerancegrænser, men motiverer et stigende antal institutioner og borgere til at medvirke aktivt i kriminalforsorgen, ikke mindst ved at få dem til at indse, at der er tale om sociale problemer, der vedkommer samfundet og dermed hver enkelt borger.

På denne baggrund, der dels består af viden om kræfter og processer i det godthåbske bysamfund og dels er udtryk for vor kriminalpolitiske holdning, anser vi det for vigtigt allerede nu, selv om undersøgelsen endnu ikke er afsluttet, at pege på nogle praktiske muligheder for planlægning og beslutninger, som kan være af betydning for den kommende kriminalpolitik og for administrationen af den grønlandske kriminalforsorg.

A. Spørgsmålet om udbygning af Anstalten for domfældte.

Der står til stadighed domfældte på venteliste til anbringelse i anstalten, og domstolene har i flere tilfælde måttet afstå fra at idømme anstalt. Spørgsmålet om udvidelse af anstalten har derfor været rejst bl. a. i forbindelse med anlægsplanerne vedrørende Godthåb by.

De økonomiske og tekniske fordele ved en mulig udbygning af anstalten i Godthåb er åbenbare og er blevet nævnt fra mange forskellige sider.

Fra en kommunalpolitisk og beskæftigelsespolitisk synsvinkel ser man imidlertid som nævnt med betænkeligheder på en sådan udvikling.

Repræsentanter for anstaltspersonalet har påpeget de velkendte ulemper ved at arbejde i en stor anstalt, hvor erfaringer fra andre steder, derunder danske fængsler, taler for, at der er mindre muligheder for menneskelig kontakt, større muligheder for disciplinære vanskeligheder og dermed for lavere trivsel såvel blandt de domfældte som de ansatte.

Såvel anstaltspersonalet som overlægen i psykiatri har understreget vigtigheden af, at det bliver muliggjort at skelne mellem de domfældte, så at ikke alle kategorier placeres tæt sammen i en anstalt, således som det i øjeblikket er tilfældet i Anstalten for domfældte.

Det er for det første vigtigt, at psykisk lidende ikke placeres sammen med andre domfældte. Der er for det andet behov for, at domfældte, som er medlemmer af kriminelle grupper, ikke sidder i en åben anstalt netop i den by, hvor de har let mulighed for at bevare kontakten med det kriminelle miljø. For det tredie kan det være yderst belastende både for domfældte og for samfundet, at de anbringes i en åben anstalt i et samfund, hvor mange kender dem, eller hvor forbrydelsens offer eller dets familie befinder sig.

Der er med andre ord fremført argumenter mod at bevare anstalten som én bygning, og der er også påpeget grunde til, at domfældte spredes til andre byer eller bygder i Grønland.

Meget taler således for, at en eventuel udbygning af en foranstaltning som anbringelse i anstalt ikke sker inden for det godthåbske byområde. Der er imidlertid ikke noget grundlag i undersøgelsen for at kunne forudsige, hvorledes man på pladser uden for Godthåb vil reagere mod et sådant projekt. I sidste halvdel af tresserne, da man ville bygge ungdomspensionat i Egedesminde, var der, ikke mindst inden for den kommunale sektor, modstand derimod, blandt andet fra en beskæftigelsespolitisk synsvinkel. Der er grund til at antage, at en sådan modstand er til stede i alle grønlandske bykommuner, og at man derfor, da de domfældte under alle omstændigheder skal kunne placeres i Grønland, bør tilstræbe, at det bliver muligt at anbringe domfældte på steder, hvor beskæftigelsessituationen er mindst alvorlig. Sådanne synspunkter taler imod opførelse eller udbygning af anstalt på få steder og peger på værdien af snarere at satse på opførelse af mindre institutioner af ungdomspensionattypen. Det er i hvert fald næppe tilrådeligt at udbygge den eksisterende anstalt i Godthåb.

B. Anbringelse af psykisk lidende domfældte.

Såvel anstaltspersonalet som overlægen i psykiatri har påpeget, at der snarest bør tilvejebringes muligheder for at anbringe psykisk lidende domfældte uden for anstalten i dens nuværende form.

Det er tidligere i forskellige redegørelser påpeget, at det er forbundet med alvorlige ulemper at anbringe grønlandske domfældte i statshospital og i forvaring i Danmark. Der er grundlag for i denne forbindelse at antage, at en sådan anbringelse kan være en direkte inhuman foranstaltning. Som navnlig anført af personalet har det været for-

bundet med meget alvorlige problemer, at man i anstalten har anbragt en domfældt, som frembød så store adfærdsvanskeligheder på et dansk statshospital, at man ikke kunne beholde ham der. Fra anstaltspersonalets synsvinkel har man dermed stillet det over for en opgave, som hverken personalet eller overlægen i psykiatri anser det for kompetent til at påtage sig, og som tilmed har skabt alvorlige disciplinære problemer, der, som overlægen har udtrykt det, har tendens til at udvikle sig til „disciplinærstraffenes onde cirkel".

Ikke mindst personalet har understreget vigtigheden af, at der etableres en psykiatrisk afdeling i Grønland, således at den mere uholdbare tilstand kan bringes til ophør. Der findes imidlertid ikke på nuværende tidspunkt nogen hospitalsafdeling, som vil kunne modtage den kategori, det her drejer sig om. Overlægen i psykiatri kan kun i yderst begrænset omfang, fortrinsvis i akutte situationer, beskæftige sig med psykisk lidende domfældte. Hun er indtil videre den eneste psykiater i Grønland, og hendes opgave er foreløbig at planlægge udviklingen af psykiatriske behandlingsmuligheder i Grønland som helhed.

Problemet er imidlertid alvorligt, hvilket også fremgår af, at adskillige af de indsatte har understreget, at de i høj grad savner nogen til at tage sig af deres psykiske og personlige problemer.

Der er ingen tvivl om, at der er et meget stærkt og et voksende behov for, at psykisk lidende domfældte, som efter den nuværende ordning indsættes i anstalten, vil kunne blive anbragt i en institution, der er indrettet på at tage sig af dem. Den nuværende situation på dette område må betegnes som meget alvorlig og akut.

C. Spørgsmålet om oprettelse af lukket anstalt eller fængsel.

Såvel anstaltspersonalet som repræsentanter for anklagemyndighed, politi og kommunalbestyrelse har udtrykt, at tiden nu må være inde til at etablere et fængsel eller noget dertil svarende i Grønland.

De har understreget, at man ved langvarige anbringelser af de domfældte i den nuværende anstalts lukkede afdeling faktisk allerede har etableret et fængsel i Grønland. De har henvist til eksempler på, at indsatte på grund af disciplinære forseelser har været anbragt i den lukkede afdeling i et enkelt tilfælde op til næsten et år.

Samtidig har de påpeget, at den lukkede afdeling ikke er indrettet til længerevarende ophold, og at der derfor er tale om en form for foranstaltningsfuldbyrdelse, som i hvert fald målt med en dansk standard ikke kan anses for forsvarlig. Det er både vanskeligt at beskæftige de disciplinærstraffede og at give dem den bevægelsesfrihed, som man selv inden for det traditionelle fængsel anser for påkrævet. Dertil kommer, at flere skønner det særdeles uheldigt, at en foranstaltning, som netop principielt adskiller sig fra det traditionelle fængsel, via de indsattes disciplinære forseelser i praksis delvis omdannes til et fængsel oven i købet med uacceptable leve- og arbejdsvilkår.

Navnlig politiet har fremført stærke argumenter for, at der nu oprettes et lukket fængsel i Grønland. Begrundel-

serne er dels, at en vis del af det klientel, som er indsat i anstalten, er vanskelig at holde under kontrol, dels at der er et voksende behov både special- og generalpræventivt for at anvende korte frihedsstraffe i traditionel forstand. Der henvises særlig til unge lovovertrædere, der som regel i spirituspåvirket tilstand begår tyveri, vold og hærværk.

Hverken landsrådet eller domstolene går imidlertid ind for, at der oprettes fængsel i Grønland. Også anstaltspersonalet har trods ønsket om, at der etableres et fængsel i Grønland, en del betænkeligheder derved. De går ud på, at fængselsstraffen kan være særlig belastende for mennesker, der traditionelt lever og arbejder under særdeles åbne og frie forhold. Den del af anstaltspersonalet, som har grundlag for at sammenligne erfaringer fra anstalten med erfaringer fra fængselstjeneste i Danmark, har påpeget, at fængselsstraf vil kunne provokere et voksende antal aggressioner og dermed disciplinære forseelser.

Iøvrigt går argumenterne ud på, at den sociale isolation, som en fængselsstraf indebærer, er i klar strid ikke blot med kriminallovens principper og den tradition, hvorpå de bygger, men også med den kriminalpolitiske linie i det øvrige Danmark.

Politiet har peget på fordelene ved, at man gennem kort fængselsstraf kunne reagere mod særlig volds- og hærværkskriminaliteten, som efter dets opfattelse bidrager til at skabe utryghed blandt byens borgere, og som gør politiets arbejde særdeles vanskeligt.

Landsdommeren har heroverfor peget på, at fængselsstraf er kulturfremmed i Grønland, og at ingen har kunnet sandsynliggøre, at den korte frihedsstraf kan forebygge eller helbrede kriminalitet. Han har endvidere nævnt, at udviklingen i Danmark snarere går i retning af anvendelse af bødestraf, således som det netop har været tilfældet i grønlandsk retspraksis også før kriminalloven.

Flere har peget på, at det vil være særdeles vanskeligt at beskæftige domfældte, der er idømt fængsel f. eks. et par måneder.

Det går som en rød tråd blandt udtalelser fra såvel institutioner som borgere i Godthåb, at ønskerne om fængselsstraf i Grønland i første række udspringer af utrygheden ved og den direkte frygt for børn og unge, der ofte bandevis begår vold og hærværk i byen. Der henvises derimod så godt som aldrig til det klientel, som i øjeblikket er anbragt i Anstalten for domfældte, selv om de har begået lovovertrædelser af langt mere alvorlig karakter såsom drab og farlig voldtægt.

Medens den grønlandske avis, Grønlandsposten, i det første tiår efter kriminallovens gennemførelse kritiserede foranstaltningssystemet for „blødsødenhed", har emnet ikke været behandlet i de senere år. Bladets redaktør, som er bosiddende i Godthåb, har til brug for undersøgelsen understreget, at bladet har ændret holdning til kriminalloven, først og fremmest fordi den og den dertil knyttede kriminalforsorg fra en grønlandspolitisk synsvinkel har værdi, allerede fordi de er i pagt med og bygger på kulturtraditionen i Grønland.

Det er vor opfattelse, at det ikke

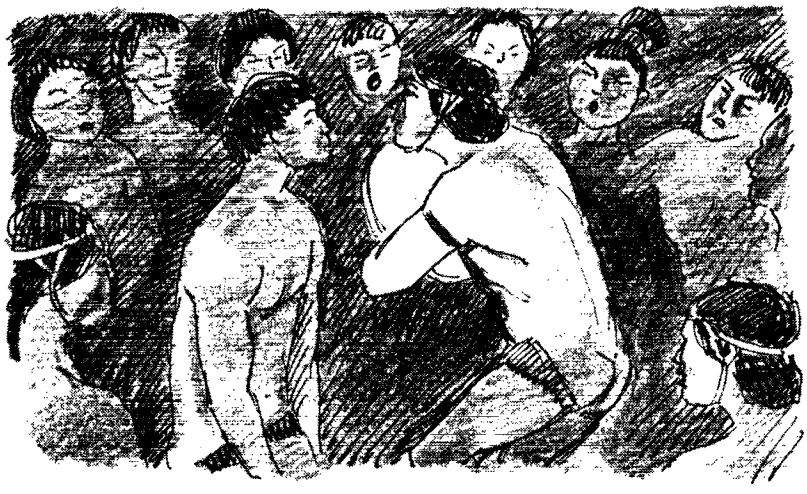

Tegning af Jens Rosing.

alene er i strid med principper i den grønlandske kriminalforsorg, men med moderne kriminalpolitik i det hele taget at indføre et til kort frihedsstraf indrettet fængsel i Grønland. Det er af hensyn til resocialiseringen af den største betydning, at de domfældte kun, når langtidsanbringelse er indiceret, bør indsættes i en anstalt, og at der så vidt muligt skabes et så individualiseret og menneskeværdigt anstaltsmiljø, at de domfældte er motiveret til at forblive der i den foreskrevne tid.

Anstaltsanbringelse kan indebære en afsocialisering af domfældte, fordi det er et unaturligt miljø, og fordi anstalten er beliggende i et bysamfund, som de domfældte, der tilhører bygdemiljøet, ikke har nogen nytte af at leve og arbejde i. Det kan i visse tilfælde også være skadeligt for resocialiseringsbestræbelserne, at domfældte fjernes fra et familiemiljø, der kan påvirke dem gunstigt.

Det er i det hele taget et fundamentalt spørgsmål, hvorvidt den koncentration af domfældte, som sker ved anbringelse i en anstalt, ikke i sig selv er så uheldig, at den så vidt muligt bør undgås, og at den fremtidige kriminalpolitik i Grønland på dette tidspunkt bør lægges om. Vi kommer tilbage til dette spørgsmål nedenfor under D.

D. Spørgsmålet om udstationering af indsatte.

Anstaltspersonalet har foreslået, at det bliver muligt ikke blot at beskæftige de indsatte på arbejdspladser i Godthåb som hidtil, men at de også skulle kunne stationeres et andet stede, hvis det efter den første tid på anstalten skønnedes formålstjenligt.

Synspunktet går ud på, at der i visse tilfælde er behov for at placere og beskæftige en domfældt i en anden by eller bygd, hvor der er større behov for hans arbejdsindsats end i Godthåb. Det kan i det hele taget tænkes, at der findes et miljø uden for Godthåb, som antages at

være langt bedre egnet for en domfældt både med hensyn til gunstig påvirkning af hans livsform, uddannelse eller beskæftigelse, og som man gerne vil prøve, uden at man dog vil tage det skridt at ophæve en dom til anbringelse i anstalt eller ændre den, således som det gældende system foreskriver.

Det ville efter personalets mening være fordelagtigt, at man administrativt kunne udstationere domfældte, som f. eks. havde vist betydelige fremskridt eller lagt interesser eller evner for dagen, som gør det hensigtsmæssigt at placere dem i en bygd eller i en anden by end Godthåb som et led i bestræbelserne for deres resocialisering.

Det vil naturligvis være en forudsætning for adgang til udstationering, at den sker på vilkår, som må fastsættes individuelt af kriminalforsorgen eller anstaltsledelsen, således at domfældte, hvis de ikke overholder vilkårene, påny, uden at sagen skal foreholdes domstolene, genanbringes i anstalten. En sådan ordning vil efter personalets mening i høj grad kunne bidrage til domfældtes resocialisering og i det hele give større muligheder for en individualiserende behandling af domfældte. Den vil også kunne medvirke til fjernelse af det fængselspræg, som anstalten bestandigt har en tendens til at få. Yderligere vil en sådan ordning kunne bidrage til, at man undgår, at domfældte koncentreres på et sted, f. eks. Godthåb eller en anden større by, med den virkning, at tolerancegrænsen inden for kommunal- eller beskæftigelsessektoren overskrides med den yderligere virkning, at resocialiseringen bliver vanskelig eller umuliggjort.

Hvad enten man opretholder den nuværende anstalt, evt. i udvidet form, eller man bygger en eller flere anstalter andre steder i Grønland, vil en udstationeringsordning som den skitserede kunne være værdifuld, ikke blot fordi den reducerer farerne for overskridelse af tolerancegrænser, men også fordi den rummer mulighed for at inddrage borgere langs kysten i kriminalforsorgsarbejdet. Den skitserede ordning vil endvidere, som også påpeget af personalet, kunne bidrage til at fremme bestræbelserne for at knytte domfældte til netop de miljøer, som skønnes mest gunstige fra en resocialiseringssynsvinkel.

E. Spørgsmålet om adgang til at idømme anstalt på ubestemt tid.

De domfældte i anstalten har stærkt kritiseret, at man kan idømmes anbringelse på ubestemt tid. De finder, at foranstaltningen er både uretfærdig og psykisk stærkt belastende.

Flere af dem, der på undersøgelsestidspunktet var underkastet denne foranstaltning, arbejdede ligesom andre domfældte på frie arbejdspladser og havde udgangstilladelse i week-enden. På denne baggrund afviste de tanken om, at den ubestemte dom skulle have en reel begrundelse i deres farlighed.

De kunne heller ikke acceptere, at anbringelse på ubestemt tid har nogen som helst behandlingsmæssig værdi, fordi de ikke under fuldbyrdelsen på noget tidspunkt har haft kontakt med en psykiater, psykolog eller anden, der kan give dem nogen form for terapi. Foranstaltningen virker efter deres mening tværtimod som et tungt psykisk

pres, som i det lange løb vil skade dem meget.

Såvel anstaltspersonalet som overlægen i psykiatri har som tidligere nævnt bekræftet, at der ikke under de nuværende forhold findes nogen mulighed for at underkaste de domfældte en egentlig terapi eller blot at skabe sådanne personlige kontakter med dem, at det fremmer deres personligheds udvikling og egnethed til at leve i samfundet uden at komme ud i nye alvorlige konflikter.

Idømmelse af anbringelse i anstalt på ubestemt tid ses heller ikke at have baggrund i den før kriminalloven gældende retspraksis, som iøvrigt blev nedfældet i regler ved lovens gennemførelse.

Vi mener derfor, at det bør overvejes, hvorvidt man bør opretholde reglen, eller om man, hvis man ikke mener at kunne afskaffe den, bør indskrænke mulighederne for at anvende foranstaltningen til det begrænsede omfang, som nu er hjemlet i den reviderede danske straffelovs § 70.

Det skal tilføjes, at det voksende antal kriminelle i anstalten, som er idømt foranstaltning på ubestemt tid, efterhånden vil kunne virke stærkt belastende på anstaltskapaciteten. Det er endvidere et spørgsmål, om ikke gennemførelse af muligheder for anbringelse i en lokal psykiatrisk institution i nogen grad vil kunne reducere problemet for så vidt anstalten angår.

F. Spørgsmålet om anvendelse af antabus.

De indsatte har stærkt argumenteret for, at den nuværende tvungne antabusbehandling kan virke stærkt hæmmende på deres resocialisering. De har også givet udtryk for mere eller mindre begrundede formodninger om ligefrem skadelige bivirkninger af antabus.

Anstaltslederen har nævnt en række eksempler på, at antabus i aftagende grad virker som tilsigtet, idet adskillige domfældte trods regelmæssig, kontrolleret antabusindtagelse drikker spiritus uden de forventede virkninger.

Anstaltspersonalet har endvidere påpeget, at det pædagogisk ville være en betydelig fordel, hvis man kunne afstå fra benyttelsen af antabus over for en domfældt og i stedet på grundlag af kendskab til hans personlighed og adfærdsmønster kunne påvirke ham til afholdenhed eller mådehold ad frivillighedens vej. Kun for det tilfælde, at forsøgene mislykkedes, burde man have adgang til at anvende antabus tvangsmæssigt som en sidste mulighed.

Da både de indsatte, de ansatte og andre repræsentanter for kriminalforsorgen har påpeget en række ulemper ved antabus, bør det udover ovennævnte reformidé overvejes, om der findes nye og bedre egnede farmaca. Endvidere bør det i denne forbindelse overvejes, hvorvidt den nuværende praksis, hvor det ved dom bestemmes, at domfældte skal have antabus, bør ændres således, at domstolene overlader det til kriminalforsorgen at behandle de tilfælde, hvor man nu idømmer antabusbehandling, på en mere individualiserende og fleksibel måde, der giver domfældte større muligheder for at medvirke ved løsningen af deres spiritusproblemer.

G. Spørgsmålet om øget støtte til forbrydelsens ofre.

Repræsentanter for borgerne i Godthåb har rejst spørgsmålet, om ikke der kunne gøres mere for at hjælpe og støtte dem, der har været genstand for en lovovertrædelse.

Det har også ofte i den lokale presse, navnlig tidligere, været kritiseret, at den grønlandske kriminalforsorg næsten favoriserer lovovertræderen blandt andet ved at gøre anstaltsanbringelse til noget behageligt og positivt. Samtidig med, at man udviser denne interesse for at hjælpe og støtte domfældte, påstås der at være en tendens til at lade ofrene i stikken.

På denne baggrund har man været inde på den tanke, at man først og fremmest ved at gøre ikendelse af erstatning til en del af foranstaltningssystemet og ved hyppigere at anvende erstatning end bøde kunne formindske lovovertrædelsens skadevirkninger. Det er en stor belastning for skadelidte, navnlig i et samfund, hvor adgangen til retshjælp er begrænset og forsikring meget lidt udbredt, at skulle gå til domstolene for gennem civilt søgsmål at få idømt en lovovertræder en erstatning, som han som regel kun er i stand til at betale, hvis han er under kriminalforsorgens kontrol.

Hvis det i forbindelse med dom til anstalt hyppigere blev bestemt, at skadelidte skal have erstatning for såvel økonomiske som ikke-økonomiske skader, ville det formentlig bidrage til at indstille folk mere positivt til kriminalforsorg i frihed. Man er allerede inde på denne praksis, idet adskillige af de domfældte på anstalten ifølge dommen skal betale erstatning, men praksis bør efter den nævnte opfattelse udvides og udvikles i retning af, at der i langt højere grad end tidligere gøres en konstruktiv indsats over for ofret ikke blot økonomisk, men også menneskeligt og socialt.

Det må erkendes, at der investeres langt større menneskelige og økonomiske ressourcer i kriminalforsorgen end i forholdsregler, der direkte sigter til at gavne skadelidte.

Spørgsmålet er, om der ikke findes muligheder for dels gennem den nævnte udvidede anvendelse af erstatning evt. på bøders bekostning dels gennem offentlige bevillinger at gøre en aktiv indsats for at restituere ofret for en lovovertrædelse. Vi tænker her i første række på socialrådgivning og personlig vejledning og støtte.

Sådanne bestræbelser vil formodentlig ikke blot være af direkte betydning for lovovertrædelsens offer, men vil også indirekte kunne bidrage til at hæve tolerancegrænsen i forhold til både kriminelle og kriminalforsorg og dermed begunstige resocialiseringsbestræbelserne.

Det skal tilføjes, at det første udkast til forslag til kriminallov for Grønland i reglerne om foranstaltningerne havde en bestemmelse om erstatning. Under behandlingen i straffelovskommissionen blev reglen imidlertid fjernet ud fra det synspunkt, at man, som det er tilfældet i dansk ret, måtte overlade det til skadelidte at forfølge sagen civilretligt.

Der er næppe tvivl om, at det er en alvorlig ulempe ved det nuværende kriminalretlige system, at ofrets krænkede interesser negligeres. Der er derfor

grund til at overveje problemkomplekset mere indgående.

H. Kriminalforsorg som problem i bysamfundet.

Til brug for undersøgelsen har vi udover samtalerne med repræsentanter for politiske, retlige og andre institutioner talt med et repræsentativt udsnit af Godthåbs befolkning, ialt 221, omfattende de forskellige grupper og sociale lag i bybefolkningen.

I samtalerne med borgerne har vi dels forsøgt at få et billede af deres problemer, den rækkefølge, i hvilken de oplever problemerne, samt deres mening om, hvad der bør og kan gøres for at løse dem.

Udover at omtale kriminalitetsproblemet har vi ikke i vort oplæg til samtalerne systematisk nævnt noget enkelt problem, men i det omfang, det var muligt, overladt dette til borgerne selv.

Af de 221 nævnte 45 % spiritusproblemet, 44 % løn- og økonomiske problemer, medens 25 % nævnte kriminalitetsproblemer. Derefter følger mindre procenter for så vidt angår bolig-, uddannelses- og beskæftigelsesproblemerne. Det skal bemærkes, at langt de fleste af de adspurgte nævnte en flerhed af problemer, ikke mindst fordi vi netop ønskede, at de, såfremt det var deres opfattelse, at der var tale om flere problemer, prioriterede dem.

Kun få omtalte kriminalloven og dens foranstaltninger. Langt de fleste omtalte kriminaliteten som et socialt problemkompleks.

Det fremgår klart af udtalelser om kriminaliteten i Godthåb, at interessen næsten udelukkende knytter sig til børns og unges vold, tyverier og hærværk. De domfældte i anstalten, der har begået drab, farlig vold og voldtægt, nævnes næsten ikke. Kun meget få, fortrinsvis nylig ankomne udsendte er noget opskræmte ved tanken om, at „farlige forbrydere" færdes frit omkring i byen. Ingen af dem, vi talte med, havde dog følt sig udsat for konkret fare endsige identificeret nogen domfældte fra anstalten ude i byen.

Selv om mange borgere har gjort sig tanker om, hvad man kan gøre for at løse de kriminalitetsproblemer, som de anser for mest belastende for samfundet, er der dog ingen af dem, der aktivt er gået ind i kriminalforsorgsarbejdet eller offentligt har deltaget i en debat om problemkomplekset. Meget få af dem har noget nærmere kendskab til, hvem der er anbragt på anstalten, og under hvilke vilkår de lever. Selv lærerne, af hvilke flere havde besøgt anstalten og fået en orientering om dens aktiviteter, var stort set uvidende om dens virksomhed og funktioner.

Repræsentanter for såvel domstole, politi som kriminalforsorg derunder personalet på anstalten har peget på ønskeligheden af, at der systematisk i skolen bliver undervist i kriminalitets- og kriminalforsorgsproblemer i Grønland. Repræsentanter for skolevæsenet har i denne forbindelse oplyst, at undervisningen om disse spørgsmål har tilfældighedens karakter, og at der har været arrangeret enkelte lærer- og elevbesøg på anstalten samt været afholdt nogle få diskussionstimer om problematikken,

som dog ikke indgår systematisk i undervisningen.

Ikke mindst anstaltspersonalet har understreget det vigtige i, at befolkningen ikke blot gennem skoleundervisningen, men også gennem Grønlands Oplysnings Forbund, radio og presse informeres om emnet. Ingen af dem, der har understreget nødvendigheden af uddannelse og oplysning på feltet, har imidlertid tilstrækkelig arbejdskapacitet til aktivt at engagere sig i sådanne forholdsregler. En enkelt har peget på den mulighed, at hele informationsspørgsmålet overlades til det grønlandske kriminalforsorgsnævn, som allerede fungerer som en uformel institution, som først ventes formaliseret, når kriminalloven bliver ændret.

I forbindelse med spørgsmålet om uddannelse har såvel det grønlandske som det danske anstaltspersonale understreget behovet for, at de selv bliver uddannet systematisk til opgaverne i anstalten. De grønlandske anstaltsbetjente er af den opfattelse, at den indsigt, der gives dem i dansk kriminalforsorg, er så ringe, at den er nærmest værdiløs. De har også udtalt, at uddannelsen til selve arbejdet i anstalten er uformel og tilfældig.

De danske anstaltsbetjente har nævnt, at de hverken får den uddannelse, som iøvrigt meddeles udsendte, eller nogen specialuddannelse med henblik på anstaltsarbejdet.

Vi er af den opfattelse, at det er af afgørende kriminalpolitisk betydning, at der sættes ind på uddannelse og oplysning ikke blot af det personale, som er direkte tilknyttet kriminalforsorgen, derunder anstalten, men også af befolkningen som helhed. Det må i denne forbindelse erindres, at det grønlandske kriminalretlige system i meget høj grad hviler på en bred samfundsmæssig medvirken, ikke mindst ved fuldbyrdelsen af kriminallovens foranstaltninger.

Da den aktive tolerance er en grundpille i et system præget af kriminalforsorg i frihed, er vi af den opfattelse, at uddannelses- og oplysningsspørgsmålet hurtigt og alvorligt må tages op til overvejelse. Det er imidlertid ikke tilstrækkeligt. Der må også gøres en systematisk indsats på linie med de aktiviteter, der har været udfoldet af kriminalforsorgslederen det sidste par år for gennem personlige kontakter i de grønlandske lokalsamfund at engagere enkelte borgere i kriminalforsorgens arbejde. Vi finder, at hovedforudsætningen for at ændre den passive tolerance i bysamfundet i retning af den aktive tolerance, som har tradition i de grønlandske lokalsamfund, ligger på dette felt. Det er vor bestemte opfattelse, at den grønlandske kriminalforsorg løber en stor fare for at blive kompromitteret, hvis ikke denne problematik snarest gøres til genstand for dybtgående overvejelser og effektiv handling.

Vi mener på den anden side, at den grønlandske kriminalforsorg – ihvertfald inden for det område, vi har beskæftiget os med her – befinder sig i en så kritisk situation, at omgående handling er nødvendig. Vi er opmærksomme på, at den indsats, som vi påpeger, kræver koordination og samarbejde mellem de forskellige myndigheder, hvorunder opgaverne hører.